

1. บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา 747 "อันว่าจำนำนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้จำนำ ส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้"

สาระสำคัญของสัญญาจำนำมีดังนี้

1) เป็นสัญญาระหว่างผู้รับจำนำกับผู้จำนำ ผู้รับจำนำคือเจ้าหนี้ในมูลหนี้ใดมูลหนี้หนึ่ง ส่วนตัวผู้จำนำนั้นจะเป็นลูกหนี้เองหรือบุคคลภายนอกก็ได้ แต่ต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จำนำ

2) เป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประกันการชำระหนี้เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็สามารถบังคับจำนำเพื่อนำมาชำระหนี้ได้

3) เป็นสัญญาที่กฎหมายบังคับ ให้ทำตามแบบ คือ การส่งมอบทรัพย์สินซึ่งจำนำให้แก่เจ้าหนี้ผู้รับจำนำ ดังนั้น ถ้าผู้รับจำนำมิได้รับมอบสังหาริมทรัพย์ไว้ ถึงแม้ผู้จำนำและผู้รับจำนำจะได้ทำหนังสือสัญญาจำนำไว้ต่อกันก็ถือว่าเป็นการจำนำ การส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำอาจจะตกลงกันมอบให้ผู้อื่นเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินที่จำนำนั้นก็ได้ และ การจำนำจะต้องเป็นการจำนำสังหาริมทรัพย์เท่านั้น แม้สังหาริมทรัพย์บางชนิดเป็นสังหาริมทรัพย์ที่สำคัญ และมีทะเบียน เช่น เรือกลไฟ แพง สัตว์พาหนะ ก็ยังจำนำก็ได้

จํานำครอบคูลมเพียงใด การจํานำนั้นยอมเป็นประกันเพื่อการชำระหนี้กับ
ทั้งค่าอุปกรณํ์ ต่อไปนี้ด้วย คือ (มาตรา 748)

- 1) คอกเบี้ย
- 2) ค่าสินไหมทดแทนในการไม่ชำระหนี้
- 3) ค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับจํานำ เช่นค่าธรรมเนียมในการขายทอด
ตลาด
- 4) ค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาทรัพย์สินที่จํานำ เช่น จํานำม้า ค่าใช้จ่ายเพื่อการรักษา
ม้า ได้แก่ ค่าอาหาร ค่ายา ค่าคนเลี้ยงม้า เป็นต้น
- 5) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความปลอดภัยอันเกิดแต่ความชำรุดบกพร่องแห่ง
ทรัพย์สินจํานำซึ่งไม่เห็นประจักษ์

วิธีจํานำ วิธีจํานำจะแตกต่างตามทรัพย์สินซึ่งนำมาจํานำ ดังนี้คือ

- 1) สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดไม่ว่าสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ซึ่งถ้าจะทำสัญญา
ซื้อขายต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก็คํ้าตาม ก็สามารถนำ
มาจํานำได้ทั้งสิ้น ดังนั้น วิธีจํานำของสังหาริมทรัพย์ชนิดนี้คือ ผู้จํานำต้องส่งมอบ
ทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับจํานำ
- 2) สิทธิซึ่งมีตราสาร หมายความว่า ได้มีการนำตราสารมาใช้แทนสิทธิหรือ
ตัวทรัพย์สิน เช่น ใบประทวนสินค้า, ในรับของคลังสินค้า มีวิธีจํานำตาม มาตรา 750
ดังนี้ คือ
 - (1) ต้องส่งมอบตราสารนั้นให้แก่ผู้รับจํานำและ
 - (2) ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือแจ้งการจํานำแก่ลูกหนี้แห่งสิทธินั้นด้วยถ้ามิได้ทำตามข้อกำหนดดังกล่าว สัญญาจํานำตกเป็นโมฆะ

ถ้าเป็นตราสารประเภทต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 751, 752 และ 753 มีวิธีจํานําดังนี้

1) มาตรา 751 "ถ้าจํานําทราสารชนิดออกให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่ง ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอก เว้นแต่จะได้สลักหลังไว้ที่ตราสารให้ปรากฏ การ จํานําดังนั้น" ตราสารชนิดออกให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่ง เช่น ตั๋วเงินชนิดต่าง ๆ ถ้าต้องการ จํานําดังนั้นแต่สลักหลังตราสารและส่งมอบตราสารนั้นให้แก่ผู้รับจํานําดังนั้น ถ้าไม่มีการสลักหลังจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกว่ามีการจํานําดังไม่ได้ เช่น ก.รับจํานําดังนี้จาก ข. โดย ข.ไม่ได้สลักหลังเช็คเพียงแต่มอบให้เท่านั้น ถ้าเช็คไปอยู่ในมือของ ค. ก.จะเถียงว่าตนรับจํานําดังไม่ได้

2) มาตรา 752 "ถ้าจํานําทราสารชนิดออกให้แก่บุคคลโดยนามและจะโอนกันด้วยสลักหลังไม่ได้ ท่านว่าต้องจดข้อความแสดงการจํานําดังนี้ให้ปรากฏในตราสารนั้นเองและท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้แห่งตราสารหรือบุคคลภายนอก เว้นแต่จะได้บอกกล่าวการจํานําดังนี้ให้ทราบถึงลูกหนี้แห่งตราสาร" เป็นตราสารชนิดที่ห้ามโอนโดยอาจมีข้อความ เช่น "เปลี่ยนมือไม่ได้" มีวิธีการจํานําดังนี้คือ จดข้อความจํานําดังนี้ในตราสาร และบอกกล่าวการจํานําดังนี้ให้ลูกหนี้แห่งตราสารทราบ แล้วส่งมอบตราสารให้แก่ผู้รับจํานําดังนี้ เมื่อถึงกำหนดชำระก็นำไปขึ้นเงินได้

3) มาตรา 753 "ถ้าจํานําดังนี้ หรือใบหุ้น หรือใบหุ้นกู้ชนิดระบุชื่อ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บริษัทหรือบุคคลภายนอกเว้นแต่จะได้จดทะเบียนการจํานําดังนี้ไว้ในสมุดของบริษัทตามบทบัญญัติทั้งหลายในลักษณะ 22 ว่าด้วยการโอนหุ้นหรือหุ้นกู้" เป็นกรณีจํานําดังนี้หรือใบหุ้นกู้ชนิดระบุชื่อของบริษัท มีวิธีการจํานําดังนี้คือ ต้องได้จดทะเบียนการจํานําดังนี้ไว้ในสมุดของบริษัทแล้ว มิฉะนั้นผู้รับจํานําดังนี้อ้างว่าตนได้รับจํานําดังนี้ไม่ได้

ข้อสังเกต ใบหุ้มหรือใบหุ้มกึ่งดังกล่าวข้างต้นนี้ คือใบหุ้มหรือใบหุ้มกึ่งชนิด
ระบุชื่อเท่านั้น ถ้าเป็นใบหุ้มหรือใบหุ้มชนิดผู้ถือถ้าจะจำหน่ายก็ส่งมอบกันได้เลย ไม่
ต้องจดทะเบียน

2. สิทธิและหน้าที่ของผู้รับจำหน่าย

1) ยึดของจำหน่ายไว้ มาตรา 758 "ผู้รับจำหน่ายชอบที่จะยึดของจำหน่ายไว้ได้ทั้ง
หมดจนกว่าจะได้รับชำระหนี้และค่าอุปกรณ์ครบถ้วน"

2) รักษาทรัพย์สินที่จำหน่ายไว้ มาตรา 759 "ผู้รับจำหน่ายต้องรักษาทรัพย์สินจำหน่าย
ไว้ให้ปลอดภัยและต้องสงวนทรัพย์สินจำหน่ายนั้นเช่นอย่างวิญญูชนจะพึงสงวน
ทรัพย์สินของตนเอง" เช่นรับจำหน่ายม้าก็ต้องนำม้าเข้าคอกให้เรียบร้อย

3) รับผิดชอบเมื่อทรัพย์สินที่จำหน่ายนั้นสูญหายหรือบุบสลาย มาตรา 760 "ถ้าผู้รับ
จำหน่ายเอาทรัพย์สินซึ่งจำหน่ายออกใช้เองหรือเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย หรือเก็บ
รักษาโดยผู้จำหน่ายมิได้ยินยอมด้วยไซ้ ท่านว่าผู้รับจำหน่ายจะต้องรับผิดชอบเพื่อที่ทรัพย์สิน
จำหน่ายนั้นสูญหายหรือบุบสลายไปอย่างไร ๆ แม้ทั้งเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะ
พิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไร ๆ ก็คงจะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง" เช่นจำหน่าย
ไว้ ผู้รับจำหน่ายนำม้านั้นออกมาวิ่งแข่ง หรือใช้งาน หรือให้คนอื่นยืมไปใช้โดยผู้จำหน่าย
ไม่ยินยอม ถ้าขณะเอามาไปใช้งาน ม้าถูกรถสิบล้อชนขาหัก เช่นนี้ ผู้รับจำหน่ายต้อง
รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

เว้นแต่ผู้รับจำหน่ายจะพิสูจน์ได้ว่า ถึงแม้ผู้รับจำหน่ายไม่ได้เอาไปใช้ หรือไม่ได้
ให้ผู้อื่นเอาไปใช้ ทรัพย์สินนั้นก็ต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง ผู้รับจำหน่ายก็
ไม่ต้องรับผิดชอบ

4) จัดสรรดอกผลที่เกิดจากทรัพย์สินนั้น มาตรา 761 "ถ้ามิได้กำหนดไว้เป็น
อย่างอื่นในสัญญา หากมีดอกผลชนิดนี้ขงอกจากทรัพย์สินนั้นอย่างไร ท่านให้ผู้รับ
จำหน่ายจัดสรรใช้เป็นค่าดอกเบี้ยอันค้างชำระแก่ตน และถ้าไม่มีดอกเบี้ยค้างชำระ

ท่านให้จัดสรรใช้ต้นทุนแห่งหนึ่งอันได้จำหน่ายทรัพย์สินเป็นประกันนั้น" ดอกผลนับ
เช่น ดอกเบี้ย ค่าไร ค่าเช่า

5) มีสิทธิได้ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาทรัพย์สินที่จำหน่าย มาตรา 762 "ค่าใช้จ่ายใด ๆ อันควรแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินจำหน่ายนั้น ผู้จำหน่ายต้องชดใช้ให้แก่ผู้รับจำหน่าย เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญา"

6) มีสิทธิฟ้องคดี มาตรา 763 กำหนดให้ต้องฟ้องภายในหกเดือนนับแต่วันส่งคืน หรือขายทอดตลาดทรัพย์สินจำหน่าย กรณีที่จะฟ้องคดีได้มี 3 ประการคือ

(1) ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน เพื่อความบอบสลายอันผู้รับจำหน่ายก่อให้เกิดแก่ทรัพย์สินจำหน่าย เพราะกรณีบอบสลายเท่านั้น ถ้าเป็นกรณีทรัพย์สินนั้นสูญหาย ต้องใช้กำหนดอายุความอื่น

(2) ฟ้องเรียกให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบำรุงรักษาทรัพย์สินจำหน่าย

(3) ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายอันเกิดแก่ผู้รับจำหน่าย เพราะความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินจำหน่าย ซึ่งไม่เห็นประจักษ์

8. การบังคับจำหน่าย

วิธีการบังคับจำหน่าย มีดังนี้

1) เมื่อจะบังคับจำหน่าย ผู้รับจำหน่ายต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก่อนว่า ให้ชำระหนี้และอุปกรณ์ภายในเวลาอันสมควรซึ่งกำหนดไว้ในคำบอกกล่าวนั้น (มาตรา 764 วรรคหนึ่ง) ถ้าไม่สามารถจะบอกกล่าวก่อนได้ ผู้รับจำหน่ายจะเอาทรัพย์สินจำหน่ายออกขายทอดตลาดเสียในเมื่อหนี้ค้างชำระมาล่วงเวลาเดือนหนึ่งแล้วก็ให้ทำได้ (มาตรา 765) กรณีที่ไม่สามารถจะบอกกล่าวได้ เช่น ไม่ทราบที่อยู่ของลูกหนี้หรือผู้จำหน่าย

แต่ถ้าจำหน่ายตัวเงิน ท่านให้ผู้รับจำหน่ายเก็บเรียกเงินตามตัวเงินนั้นในวันถึงกำหนด ไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวก่อน (มาตรา 766)

2) ถ้าลูกหนี้ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนำชอบที่จะเอาทรัพย์สินซึ่งจำนำออกขายได้ แต่ต้องขายทอดตลาด ในการขายทอดตลาดนั้น ผู้รับจำนำต้อง บอกเวลาและสถานที่ขายทอดตลาดให้แก่ผู้จำนำเพื่อจะได้เข้าสู่วราคา

3) มาตรา 767 "เมื่อบังคับจำนำได้เงินจำนวนสุทธิเท่าใด ท่านว่าผู้รับจำนำต้องจัดสรรชำระหนี้ และอุปกรณ์เพื่อให้เสร็จสิ้นไป และถ้ายังมีเงินเหลือก็ต้องส่งคืนให้แก่ผู้จำนำ หรือแก่ผู้บุคคลผู้ควรจะได้เงินนั้น

ถ้าได้เงินน้อยกว่าจำนวนค้างชำระ ท่านว่าลูกหนี้ก็ยังคงต้องรับใช้ในส่วนที่ขาดนั้น"

เงินจำนวนสุทธิคือเงินที่หักค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ แล้วก็นำมาจัดสรรชำระหนี้คืนเงินและอุปกรณ์แห่งหนึ่งต่าง ๆ ถ้ายังมีเงินเหลือก็ต้องคืนให้แก่ผู้จำนำ หรือผู้ควรจะได้เงินนั้น เช่น ทายาท เป็นต้น

แต่ถ้าชำระหนี้ได้ไม่หมด ลูกหนี้ก็ยังคงต้องรับผิดชอบในเงินที่ค้างชำระนั้นอยู่

กรณีที่มีทรัพย์สินจำนำหลายสิ่งต่อหนึ่งรายหนึ่ง มาตรา 768 "ถ้าจำนำทรัพย์สินหลายสิ่งเพื่อประกันหนี้แต่รายหนึ่งรายเดียว ท่านว่าผู้รับจำนำจะเลือกเอาทรัพย์สินสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกขายก็ได้ แต่จะขายจนเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อใช้เงินตามสิทธิแห่งตนนั้นหาได้ไม่" เช่น ก.กู้เงิน ข. 100,000 บาท โดยมีแหวนเพชรราคา 120,000 บาท และต่างหูราคา 50,000 บาท เป็นประกัน ข.จะบังคับจำนำโดยเลือกเอาแหวนเพชรหรือต่างหูก็ได้ แต่ถ้า ข.เลือกบังคับเอาแหวนเพชรซึ่งพอชำระหนี้แล้ว ข. จะมาบังคับให้ขายต่างหูอีกไม่ได้

4. ความระงับสิ้นไปแห่งการจำนำ

จำนำระงับไปได้ด้วยเหตุ 2 ประการ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 769 ดังนี้ คือ

1) เมื่อหนี้ซึ่งจำนำเป็นประกันอยู่นั้นระงับสิ้นไป เพราะเหตุประการอื่น มิใช่เพราะอายุความ เพราะหนี้ที่ขาดอายุความไม่ทำให้สัญญาจำนำระงับ กฎหมายยังให้สิทธิแก่ผู้รับจำนำที่จะบังคับจำนำเอาทรัพย์สินซึ่งจำนำชำระหนี้ได้ แม้หนี้ประธานขาดอายุความ

2) เมื่อผู้รับจำนำยอมให้ทรัพย์สินจำนำกลับคืนไปสู่ครอบครองของผู้จำนำ สัญญาจำนำสมบูรณ์ได้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินซึ่งจำนำให้แก่ผู้รับจำนำ ดังนั้น ถ้าผู้รับจำนำยอมให้ทรัพย์สินจำนำกลับคืนสู่ผู้จำนำ ไม่ว่าจะยอมเองหรือถูกหลอกก็ตาม ก็ถือว่าการส่งมอบให้ผู้จำนำเอาคืนไป เช่นนี้สัญญาจำนำก็ระงับ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 490/2502 จำเลยกู้เงินจากโจทก์โดยมอบโค 2 ตัว พร้อมตัวพิมพ์รูปพรรณให้โจทก์ยึดถือเป็นประกันต่อมาโจทก์มอบโคที่จำนำให้จำเลยเป็นผู้รักษาหาผลประโยชน์รายได้จำเลยกลับเอาโคที่จำนำนี้ไปโอนใช้หนี้บุคคลภายนอก โจทก์ฟ้องคดีอาญาฐานโกงเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 349 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีเรื่องนี้เมื่อทำสัญญากู้เงินกันแล้ว โจทก์ได้ยินยอมมอบโคทั้งสองกลับคืนไปสู่ครอบครองของจำเลย แม้จำเลยจะเคยนำกลับไปให้โจทก์บ้างเป็นครั้งคราว แต่ผลที่สุดโจทก์ยินยอมกลับคืนแก่จำเลย หวังจะให้จำเลยมีเครื่องมือทำกินนำเงินมาใช้หนี้โจทก์ ดังนี้ ย่อมถือได้ว่า การกู้เงินรายนี้จำเลยหาได้มอบโคทั้งสองตัวเป็นประกันการชำระหนี้ตามความหมายในลักษณะจำนำแต่ประการใดไม่ ข้อที่โจทก์ฎีกาว่าการมอบโคแก่จำเลยไปเป็นเรื่องยืมใช้นั้น ถ้าผู้รับจำนำยอมมอบทรัพย์สินจำนำคืนไปสู่ครอบครองของลูกหนี้ผู้จำนำเสียแล้วระยะเวลาเหล่านั้นย่อมปราศจากทรัพย์สินที่เป็นประกันการชำระหนี้อันเป็นสิ่งสำคัญของลักษณะจำนำ จะถือเป็นการจำนำหาได้ไม่ เมื่อไม่มีการจำนำโคแก่กันจึงขาดองค์ความผิดข้อสำคัญจำเลยไม่มีความผิดตามฟ้องพิพากษายืน

๕๕๕